

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Національна безпека у сфері соціального захисту

Шифр та назва спеціальності
232 Соціальне забезпечення

Інститут
ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма
Управління в сфері соціального забезпечення

Кафедра
Педагогіки та психології управління
соціальними системами
імені акад. І. А. Зязюна (301)

Рівень освіти
Магістр

Тип дисципліни
Спеціальна (фахова), Вибіркова

Семестр
10

Мова викладання
Українська

Викладачі, розробники

Грибко Ольга Владиславівна

Olga.Grybko@khpi.edu.ua

Кандидат наук з державного управління, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені академіка І.А. Зязюна НТУ «ХПІ». Стаж наукової роботи – 16 років. Автор понад 35 наукових праць. Провідний викладач дисциплін: Державна соціальна політика, Національна безпека у сфері соціального захисту, Технологія прийняття управлінських рішень, Європейські студії, Економічна психологія (2021-2023 рр., англ.мовою), Конфліктологія (англ.мовою), Методологія організації наукових досліджень (англ.мовою), Політична психологія (англ.мовою), Психологія безпеки людської діяльності (англ. мовою).

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Під час вивчення дисципліни студент має отримати навички щодо планування та здійснення соціальних досліджень з метою виявлення й аналізу соціально значущих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення; навички з критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини та сталого розвитку суспільства; навички з налагоджування соціальної взаємодії, співробітництва, попередження та розв'язання конфліктів.

Мета та цілі дисципліни

Мета дисципліни – надання комплексу систематизованих теоретичних знань та оволодіння практичними вміннями і навичками щодо забезпечення національної безпеки у сучасних умовах.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль – екзамен.

Компетентності

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК7. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні компетентності:

СК4. Здатність до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини та сталого розвитку суспільства.

СК6. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

СК7. Здатність розробляти і впроваджувати програми соціального захисту населення.

СК11. Вміння інформувати населення щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення.

Результати навчання

РН1. Використовувати сучасні теорії, методологію і методи соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціального захисту.

РН2. Критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо соціального забезпечення, формулювати висновки та рекомендації щодо його впровадження.

РН3. Володіння методами комунікації у застосуванні різних форм взаємодії та спільної діяльності.

РН4. Застосовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної та прикладної діяльності, висловлюватися іноземною мовою, як усно, так і письмово.

РН5. Проектувати теоретичну модель роботи з об'єктами соціального забезпечення в рамках соціальних служб, організацій, установ.

РН6. Самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для розвитку професійних навичок та якостей.

РН7. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

РН8. Автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях.

РН9. Організувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної допомоги.

РН10. Пояснювати та надавати обґрунтовані відповіді населенню щодо форм, методів та засобів надання соціальної допомоги, пенсійного забезпечення та страхування.

РН11. Планувати і проводити наукові дослідження в системі соціального захисту населення та висвітлювати їх результати.

РН12. Виявляти потреби різних верств населення та розробляти відповідні програми соціального захисту щодо їх вирішення.

РН13. Аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах напряму діяльності.

РН14. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

РН15. Визначати можливості конституційного та правового регулювання суспільних відносин, забезпечувати оптимальні моделі соціально-правового супроводу орієнтованих на загальнолюдські цінності.

РН16. Розробляти програми навчання та обміну досвідом в системі соціального захисту населення.

РН17. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

РН18. Розробляти та апробувати соціальні проекти і технології.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні заняття – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Наявність знань з питань провадження соціальної політики, правових основ соціального забезпечення. Попередні дисципліни – Державна соціальна політика, Правові основи управління соціальною сферою.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Методами навчання у викладанні навчальної дисципліни «Національна безпека у сфері соціального захисту» є:

- словесні (бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою);
- дослідницькі (теоретичний аналіз наукових джерел, створення власного соціального проєкту);
- практичні (практичні вправи);
- гейміфікація (ділові ситуаційні ігри);
- групові (творчі групи, робота в малих групах, робота в парах).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи забезпечення національної безпеки як компонента соціального захисту населення

1. Державна політика у сфері національної безпеки: мета і зміст.
2. Концептуальні засади формування національної безпеки держави.
3. Роль і значення Стратегії національної безпеки.
4. Система забезпечення національної безпеки: мета, структура, функції.
5. Сутність та класифікація національних інтересів.
6. Ідентифікація та моніторинг загроз національній безпеці.

Тема 2. Політична безпека України та її реалізація в сучасних умовах

1. Політична безпека України як наукова і практична проблема.
2. Завдання і функції держави з забезпечення політичної безпеки.
3. Організація системи забезпечення політичної безпеки країни.
4. Державне регулювання національної політичної безпеки.
5. Посилення політичної безпеки у контексті внутрішніх і зовнішніх загроз.
6. Захист громадянських прав як передумова політичної безпеки.

Тема 3. Політика у сфері забезпечення воєнної безпеки

1. Воєнна безпека як гарантія стабільності в суспільстві.
2. Компоненти системи воєнної безпеки.
3. Основні завдання та функції держави у сфері воєнної безпеки.
4. Формування нової воєнної стратегії України.
5. Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей.

Тема 4. Політика економічної безпеки України: зміст і напрями забезпечення

1. Сутність економічної безпеки держави в структурі національної безпеки.
2. Система економічної безпеки держави.
3. Державна політика із забезпечення економічної безпеки: позитивні зрушення, проблеми та шляхи їх вирішення.
4. Процес удосконалення забезпечення економічної безпеки України як чинник соціального розвитку.
5. Соціальний захист безробітних та тимчасово непрацевдатних громадян.

Тема 5. Політика соціальної безпеки як основа стабільного розвитку української держави

1. Мета, функції, принципи та інструменти, особливості здійснення державної політики щодо забезпечення соціальної безпеки.
2. Загрози в забезпеченні соціальної безпеки: їх попередження та усунення.
3. Моделі соціальної безпеки.
4. Стале соціальне забезпечення як запорука соціальної безпеки.

Тема 6. Взаємодія людини та суспільства в процесі забезпечення національної безпеки

1. Сутність конфліктності інтересів людини і суспільства.
2. Вплив проблем глобальної безпеки на безпеку людини.
3. Рівні соціальної напруженості як інтегральний індикатор загроз безпеці суспільства.
4. Середовище формування соціальних інтересів.
5. Моделювання балансу інтересів людини і суспільства.
6. Роль інститутів громадянського суспільства при розробці та впровадженні державної політики національної безпеки.

Тема 7. Методика аналізу соціальних конфліктів як чинників впливу на національну безпеку

1. Соціальний конфлікт та його елементи.
2. Види аналізу глобальних соціальних конфліктів: структурний, еволюційно-генетичний, функціональний.
3. Міжгрупові конфлікти в суспільстві..

Тема 8. Гарантування екологічної безпеки держави

1. Екологічна безпека в структурі національної безпеки.
2. Система забезпечення екологічної безпеки України.
3. Нормативно-правове регулювання реалізації екологічної безпеки.
4. Основні напрями державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки.
5. Розроблення сучасної

доктрини екологічної безпеки України. 6. Соціальний захист постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи.

Тема 9. Особливості реалізації політики інформаційної безпеки

1. Інформаційна безпека як невід'ємна складова національної безпеки. 2. Основні напрямки здійснення політики інформаційної безпеки. 3. Правові основи забезпечення інформаційної безпеки. 4. Технологія виявлення загроз інформаційній безпеці та механізми їх попередження. 5. Кібербезпека в глобалізованому світі.

Тема 10. Зовнішня політика України із забезпечення національної безпеки

1. Національна безпека як об'єкт зовнішньої політики України. 2. Правові засади зовнішньої політики із забезпечення національної безпеки. 3. Основні напрями зовнішньої політики української держави в здійсненні завдань національної безпеки. 4. Виклики та загрози зовнішній політиці України щодо забезпечення національної безпеки та шляхи їх нейтралізації. 5. Трансформація моделі зовнішньої політики у стратегії забезпечення національної безпеки України. 6. Міжнародні угоди у сфері соціального захисту.

Теми практичних занять

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи забезпечення національної безпеки як компонента соціального захисту населення

Обговорення теми, Складання схеми "Гарантування національної безпеки як компонент соціального захисту населення".

Тема 2. Політична безпека України та її реалізація в сучасних умовах

Обговорення теми, Есе до трьох сторінок щодо значення політичної безпеки в житті суспільства.

Тема 3. Політика у сфері забезпечення воєнної безпеки

Обговорення теми, SWOT-аналіз воєнної безпеки України на сучасному етапі.

Тема 4. Політика економічної безпеки України: зміст і напрями забезпечення

Обговорення теми, Побудова порівняльної таблиці підходів до розуміння економічної безпеки.

Тема 5. Політика соціальної безпеки як основа стабільного розвитку української держави

Обговорення теми, Побудова порівняльної таблиці моделей соціальної безпеки.

Тема 6. Взаємодія людини та суспільства в процесі забезпечення національної безпеки

Обговорення теми, Презентація реферативних робіт.

Тема 7. Методика аналізу соціальних конфліктів як чинників впливу на національну безпеку

Обговорення теми, Презентація реферативних робіт.

Тема 8. Гарантування екологічної безпеки держави

Обговорення теми, Есе до однієї сторінки про обрану політику екологічної безпеки розвиненої країни світу.

Тема 9. Особливості реалізації політики інформаційної безпеки

Обговорення теми, Презентація реферативних робіт.

Тема 10. Зовнішня політика України із забезпечення національної безпеки

Обговорення теми, Презентація реферативних робіт.

Теми лабораторних робіт

-

Самостійна робота

Підготовка до практичних занять (вивчення лекційного матеріалу, підготовка есе),

Підготовка та презентація реферату (тема вибирається зі списку)

Індивідуальне завдання – Реферат

1. Національна безпека (далі – НБ) як системна характеристика розвитку суспільства
2. Принципи побудови та функціонування системи забезпечення НБ України
3. Наявні підходи щодо визначення поняття "національні інтереси"
4. Класифікація національних інтересів
5. Рівні соціального збурення (невдоволення), як індикатор загроз національній безпеці
6. Соціальний конфлікт та його елементи
7. Міжгрупові конфлікти в суспільстві та їх значення для соціальної безпеки
8. Вплив інститутів громадянського суспільства на політику НБ України
9. Поняття та зміст воєнної безпеки України

10. Складові оборонного потенціалу країни
11. Джерела можливих загроз воєнній безпеці України
12. Поняття та зміст соціальної безпеки
13. Роль національних цінностей у забезпеченні соціальної безпеки
14. Посилення політичної безпеки у контексті внутрішніх і зовнішніх загроз
15. Роль інститутів громадянського суспільства при розробці та впровадженні державної політики національної безпеки
16. Загрози в забезпеченні соціальної безпеки: їх попередження та усунення
17. Моделі соціальної безпеки
18. Процес удосконалення забезпечення економічної безпеки України як чинник соціального розвитку
19. Поняття та зміст інформаційної безпеки
20. Характер та зміст сучасних інформаційних війн
21. Національні стратегії кібербезпеки
22. Організація системи забезпечення політичної безпеки країни
23. Сутність конфліктності інтересів людини і суспільства
24. Поняття та види загроз національній безпеці України в екологічній сфері
25. Пріоритетні напрями забезпечення екологічної безпеки
26. Механізм взаємоузгодження інтересів особи, суспільства і держави
27. Сутність економічної безпеки держави в структурі національної безпеки
28. Система економічної безпеки держави
29. Національна безпека як об'єкт зовнішньої політики України
30. Пріоритетні напрями забезпечення національної безпеки в геополітичній сфері

Література та навчальні матеріали

НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА

1. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. Київ : НІСД, 2016. 528 с.
2. Глобалізація і сучасний міжнародний процес / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. К.: Університет «Україна», 2009. 508 с.
3. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. К. : НІСД, 2010. 288 с.
4. Грибко О.В. Гарантування продовольчої безпеки як один з пріоритетних національних інтересів Актуальні проблеми державного управління. № 2(58). 2020. С. 62-69 URL: <http://periodicals.karazin.ua/apdu/issue/view/1192>
5. Котух Є. В. Кібербезпека у публічному секторі : монографія. Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2021. 272 с.
6. Корнієвський О.А. Громадські об'єднання у системі національної безпеки держави: монографія. К. : Альтерпрес, 2010. 396 с.
7. Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
8. Україна в системі міжнародної безпеки: монографія / за заг. ред. О.С Власюка. К. : НІПМБ. 2010. 450 с.
9. Milton Mueller, Andreas Schmidt, Brenden Kuerbis. Internet Security and Networked Governance in International Relations. International Studies Review, 2013. Vol. 15. P. 86–104.

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України : підручник. К.: Інтертехнологія, 2016. 272 с.
2. Глобальна та національна безпека : підручник ; авт. кол. : В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та ін. / за заг. ред. Г.П. Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека сталого розвитку України: побудова в умовах глобальних викликів: монографія / за ред. В.О. Ананьїна. К.: ІСЗЗІ НТУУ «КПІ», 2009. 271 с.

2. Горбулін В.П. Системно-концептуальні стратегії національної безпеки України / В.П. Горбулін, А.Б. Качинський. К.: ДП "НВЦ "Євроатлантикінформ", 2007. 592 с.
  3. Екологічна безпека України : навчальний посібник / М. І. Хилько. К., 2017. 267 с.
  - Інститути соціальної безпеки в державотворенні України : навч.-метод. матеріали / Ю. М. Кисіль, Н.-С. М. Пінчук ; уклад. Т. Г. Кириченко. К. : НАДУ, 2013. 64 с.
  4. Основи стратегії національної безпеки та оборони державим: підруч. / В.Г. Радецький, О.П. Дузь-Крятченко, В.М. Воробйов, В.П. Грищенко та ін. К.: НУОУ, 2010. 592 с.
  5. Порядочний Л.В., Заплатинський В.М. Безпека в надзвичайних ситуаціях та цивільна оборона : навч. посіб. К. : Київ. нац. торгов.-екон. ун-т, 2003. 301 с.
  6. Філософія і методологічні проблеми воєнної теорії та практики [Л.М. Будагьянц, І.С. Печенюк, М.М. Шевченко та ін.]; під заг. ред. В.Ф. Баранівського. – К.: НАОУ, 2012. – 524 с.
- НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ДЖЕРЕЛА**
1. Загальна декларація прав людини: міжнародний документ від 10.12.1948. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
  2. Закон України про засади внутрішньої і зовнішньої політики. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
  3. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ST001982.html
  4. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show>
  5. Нормативно-правова база в галузі безпеки і оборони України: видання друге, доповнене / А. Гриценко, М. Кожієл, А. Єрмолаєв, Ф. Флурі. К. : Центр дослідження армії, конверсії та роззброєння, 2012. 820 с.
  6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : закон України від 18.03.2004 № 1629 ІV. Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
  7. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
  8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
  9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року №555/2015. Оф. сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
  10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію забезпечення державної безпеки»: Указ Президента України від 16 лютого 2022 року №56/2022. Оф. сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
  11. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : указ Президента України від 12 січня 2015 року №5/2015. Офіційне представництво Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді екзамену (40%) та поточного оцінювання (60%).

Підсумкова оцінка розраховується як сума балів за такими критеріями:

Поточне оцінювання:

- активність при вивченні тем на лекціях - 10 балів
- робота на практичних заняттях за темами -10 балів
- самостійна робота за темами - 10 балів
- індивідуальне завдання - 10 балів
- поточне тестування - 20 балів
- екзамен - 40 балів

Критерії оцінювання екзамену:	Бали
Глибоке знання навчального матеріалу. Можуть бути незначні неточності	37-40
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Відповіді можуть містити певні неточності	30-36
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	23-29
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	16-22
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	9-15
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	5-8
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-4

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90-100	Відмінно	A
82-89	Добре	B
75-81	Добре	C
64-74	Задовільно	D
60-63	Задовільно	E
35-59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1-34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено 12.06.24

Завідувач кафедри
Ніна ПІДБУЦЬКА

12.06.24

Гарант ОП
Лариса ГРЕНЬ